

ningsforhold og ret hurtigt avancerer langt frem foran disse Mennesker, hvis Sag jeg her taler. Dette hænger ikke sammen med, at disse Mennesker ere blevne uddannede paa en ringere Maade, have anvendt fortere Tid, kortere Flid og Anspændelse af deres aandelige Kræfter paa deres Uddannelse. Nej, tværtimod, baade det teologiske og det juridiske Studium ere jo, om jeg saa maa sige, to aldeles sladtraadte Studier, for saa vidt som de gaa den store, brede, slagne Landevej. I dem ere alle Spørgsmaal bearbejdede ud til den yderste Finhed og alt lagt til Rette, og de studerende mades jo endogsaa for en stor Del af de saatalde Manuduktører, som bibringe de unge studerende den Rundskab, som de ikke saa let i det mindste kunne erhverve sig ved Professorenes Forelæsninger — der er i det mindste tildels Vanskelighed derved, som jeg nu dog ikke skal komme ind paa. Alt er banet, jævnet og sladtraadt, som jeg sagde, medens derimod disse Mænd, som jeg omtaler, udelukkende maa arbejde sig selv frem. Manuduktationer eksistere aldeles ikke med Hensyn til de Studier, der her er Tale om. Det er Folk, som have gjort virkelig selvstændige Studier ved Universitetet, om hvilke man maa sige, at de gennemsnitlig — naturligvis mener jeg, at der er højt dannede Mænd baade blandt Teologer og Jurister — ganske anderledes ere udviklede gennem Kampen med deres Studier end de to andre Klasser, som saa hurtigt springe dem forbi med Hensyn til de udbortes Goder. Dertil kommer endnu et Forhold, som jeg gerne vil udhæve, og til hvilket der for Næsten ogsaa er sigtet i Motiverne. Jeg skal ikke fordybe mig i Enkelthederne, skønt man har forshnet mig med Materiale til at paavise baade Ibenste og finste Forhold. De Nabolande, med hvilke vi bedst kunne sammenligne os, ere langt mere runderhaandede lige over for de lærde Stolars Lærere, end vi for Djæblikket ere. Naar jeg altsaa siger, at denne Sag i og for sig er en retfærdig Sag, tror jeg ikke, at man alvorlig vil kunne modsigge mig.

Jeg tror ogsaa, at man med en vis Beslagelse vil indrømme, at dette Ting i mange Aar ikke har taget denne Sag op med det fulde Alvor, som den fortjener, eller maaske, selv om man har gjort det, er denne Sag ulykkeligvis kommen ind i den Malstrøm, hvori politiske Sager saa overordentlig let kunne komme, og hvor de ikke saa meget afgøres efter deres eget indre Værd under Hensyn til alle ledsagende Omstændigheder, men hvor de bestandig blive satte under den politiske Belysning fra alle Omgivelserne. Her indtræder da saa overordentlig let et Forhold, som en Idealist vilde

opløfte Hænderne mod Himlen af Forargelse over. Men jeg, der ikke er nogen Idealist, jeg vil ikke gøre det. Jeg haaber i det mindste, at de mere venligsindede mellem mine ærede Kolleger ville indrømme, at hvis jeg har noget Stænk af Idealisme, er der ogsaa en vis Bestræbelse for at gaa ind i de reale Forhold og tage Hensyn til dem. Jeg dadler ikke paa nogen Maade dette; jeg betragter det som et nødvendigt Onde, at det maa gaa saaledes til. Jeg siger, at Sagerne kunne ikke rent blive afgjorte ud fra deres indre Bestaffenhed, men at den hele politiske Situation maa tages med i Betragtning, og jeg tror, at det netop er gaaet saaledes med disse uheldig stillede Embedsmænds Sag. Den er bestandig kommen ind i den politiske Strøm og har haft Strømmen imod sig. Men om jeg nu ogsaa indrømmer, at det maa gaa saaledes til i det politiske Liv, vil jeg dog paa den anden Side hævde, at rent at se bort fra Sagernes indre Bestaffenhed gaar heller ikke an. Det bliver ogsaa her nødvendigt at krydse imellem Idealisme og Realisme. Thi hvis en lovgivende Forsamling udelukkende gjorde politiske Hensyn gældende, vilde den udsætte sig for den Fare, at man mere og mere vilde betragte dens Medlemmer ikke som Lovgivere, men som Lovprangere, og det er en Fare, som jeg mener, at enhver politisk Forsamling maa advares imod.

Jeg vilde ogsaa gerne se denne Sag fra en anden Side. Jeg vilde gerne betragte Lærergerningen netop saadan, som den er, og tale om, hvorvidt det er en Gerning, der har Betydning for det moderne Samsund. Her tror jeg, at jeg kan saa Realismen en hel Del med mig. Jeg tror, at det er en gammeldags Opfattelse, at Læreren var en underordnet Personlighed, at Lærerstillingen var en Stilling, hvortil man kunde anvende afdankede Underofficerer og Gud veed hvilke Folk, som egentlig ikke have noget fornuftigt Krav paa at komme i Betragtning lige overfor netop denne Virksomhed. Man troede i gamle Dage, at naar en Mand kunde prygle godt, kunde sætte sig dygtig i Respekt, bante det onde ud af den unge Slægt, var han en fortræffelig Pædagog. Men den hele Betragtning af dette Forhold er undergaaet en overordentlig stor Forandring. Langt fra er man endnu kommen saa vidt frem, som jeg kunde ønske, at man vilde komme, men man er dog kommen helt bort fra dette at betragte Pryglene som det centrale, det opdragende i Undervisningen og ogsaa langt bort fra den rent døde, melanisk Rundskabstilegnelse. Man er efterhaanden kommen til at se, at Læreren, hvis han